

спільною ціннісною платформою – прагненням волі та справедливості. Це формує нову якість української політичної нації, де право на ідентичність нерозривно пов'язане з обов'язком її захищати.

Таким чином, війна росії проти України довела, що національна ідентичність є не абстракцією, а реальною правовою категорією, від збереження якої залежить життя мільйонів людей. Право на ідентичність сьогодні є стрижнем конституційно-правового статусу громадянина України. Завданням юридичної науки є розробка механізмів притягнення агресора до відповідальності саме за злочини проти ідентичності (лінгвоцид, культуроцид) та імплементація у міжнародне право норм, які б чіткіше кваліфікували гібридні загрози правам народів. Збереження української ідентичності є глобальним завданням, оскільки це тест на дієздатність усієї системи прав людини у XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього : ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 09.12.1948. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155 (дата звернення: 11.01.2026).

АФУЗОВА Ганна Валеріївна,

доцент кафедри спеціальної психології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
кандидат психологічних наук, доцент;

КРОТЕНКО Валентина Іванівна,

доцент кафедри спеціальної психології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
кандидат психологічних наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК СОЦІОПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН: ГУМАНІТАРНО-ПРАВОВИЙ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ АНАЛІЗ

У сучасному науковому дискурсі національна ідентичність традиційно осмислюється в межах соціальної психології, історії, філософії, культурології та правознавства та розглядається як складний соціокультурний і світоглядний феномен, що формується під впливом історичних наративів, правових норм, колективної пам'яті та ціннісних орієнтацій суспільства. У межах гуманітарних і правових наук вона постає не лише як чинник соціальної консолідації, а й як основа легітимації державності, громадянської

солідарності та суспільної стійкості. Водночас сучасні виклики, пов'язані з тривалими кризовими процесами та станом суспільної напруги, актуалізують потребу міждисциплінарного осмислення механізмів переживання та підтримання національної ідентичності. Відповідно, у міждисциплінарному науковому дискурсі зростає інтерес до інтеграції гуманітарних підходів із даними психофізіології та соціальної нейронауки, що дозволяє глибше проаналізувати механізми переживання, стабілізації та захисної функції національної ідентичності, особливо в умовах тривалого суспільного стресу.

У цьому контексті перспективним видається звернення до психофізіологічного підходу, який дозволяє аналізувати не зміст національної ідентичності, а особливості її емоційного та стресового переживання на індивідуальному й колективному рівнях. Важливо підкреслити, що національна ідентичність у межах запропонованого підходу не розглядається як біологічно зумовлена характеристика. Вона інтерпретується як соціально сформований конструкт, який опосередковується психофізіологічними механізмами емоційної регуляції, афективної оцінки соціально значущих стимулів, стрес-реактивності та адаптації до загроз [4; 5].

Дані соціальної нейронауки та психофізіології свідчать, що переживання належності до соціальної групи, солідарності або загрози колективній ідентичності супроводжується вимірюваними емоційно-тілесними реакціями, зокрема активацією автономної нервової системи та систем стресової регуляції [3; 6]. У цьому сенсі символи національної спільноти, правові та культурні маркери державності можуть набувати емоційної значущості, що впливає на суб'єктивне відчуття безпеки, стабільності та сенсу.

За умов тривалих соціальних загроз і невизначеності національна (або ширша соціальна) ідентичність може виконувати буферну та регуляторну функцію: надаючи сенс і відчуття контролю, вона здатна знижувати екзистенційні побоювання та підтримувати мобілізацію психологічних ресурсів і колективну кооперацію [2]. Разом із тим ефекти залежать від змісту ідентичності та соціального контексту: у деяких випадках загроза може посилювати міжгрупову поляризацію [1].

Водночас необхідно наголосити на методологічних обмеженнях такого підходу. На сучасному етапі відсутні достатні емпіричні підстави для прямого ототожнення психофізіологічних показників із рівнем або структурою національної ідентичності. Психофізіологічні дані можуть розглядатися лише як опосередковані маркери емоційного та стресового переживання соціальної належності, а не як докази її біологічної природи. Тому запропонований підхід має інтегративний і пояснювальний характер, поєднуючи гуманітарні, правові та психофізіологічні перспективи без редукціонізму.

Отже, міждисциплінарний аналіз національної ідентичності з урахуванням психофізіологічних аспектів її переживання розширює

можливості гуманітарно-правового осмислення цього феномена, сприяючи глибшому розумінню його ролі в умовах суспільних викликів та криз.

Список використаних джерел

1. Greenberg J., Solomon S., Pyszczynski T. Terror management theory of self-esteem and cultural worldviews: Empirical assessments and conceptual refinements. *Advances in Experimental Social Psychology*. 1997. Vol. 29. P. 61–139. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60016-7](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60016-7)
2. Gvineria S., Bankauskaite D., Struberga S., Nazarov M., Teperik D. Exploring interdependencies between identity and resilience: Lessons from the war in Ukraine for the Baltic States. *Democratic resilience in the Baltics*. Vol. 2 : Baltic security and defense / eds. R. Smaliukiene, D. Schultz, V. Giedraityte. Cham : Springer, 2026. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-10146-4_10.
3. Porges S. W. The polyvagal theory: Neurophysiological foundations of emotions, attachment, communication, self-regulation. New York : W. W. Norton & Company, 2011. 416 p.
4. Smith A. D. National identity. Reno : University of Nevada Press, 1991. 226 p.
5. Tajfel H., Turner J. C. The social identity theory of intergroup behavior. *Political psychology: key readings* / eds. J. T. Jost, J. Sidanius. London : Psychology Press, 2004. P. 276–293. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203505984-16>.
6. Townsend S. S., Major B., Gangi C. E., Mendes W. B. From «in the air» to «under the skin» : Cortisol responses to social identity threat. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2011. Vol. 37, no. 2. P. 151-164. DOI: <https://doi.org/10.1177/0146167210392384>.

БІЛИК Вадим Миколайович,
професор кафедри поліцейської
діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

Національна ідентичність є складним соціокультурним і правовим феноменом, що формується на основі спільної історичної пам'яті, мови, культури, правових традицій та ціннісних орієнтирів суспільства. В умовах сучасних викликів державній безпеці України, зокрема збройної агресії, гібридних загроз та трансформацій публічного управління, питання національної ідентичності набуває особливого значення у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки. Саме у цій сфері відбувається безпосередня